

PETRUS WIERDSMA

UITGEVER VAN DE

OUDE FRIESCHE WETTEN.

De onschatbare uitgave der *Oude Friesche Wetten met eene Nederduitsche vertaaling en ophelderende aantekeningen voorzien*, verscheen te Campen en Leeuwarden bij J. A. DE CHALMOT en J. SEYDEL, volgens het Voorbericht, in Augustus 1782 zonder eenigen naam van uitgever of bewerker, hoewel de overlevering daarvoor hield PETRUS WIERDSMA en PETRUS BRANTSMA, destijds als regtsgeleerden en taalkenners hooggeacht.

Daar ik nu van de medewerking van BRANTSMA nergens eenig zeker spoor vond, heb ik in mijne levensbeschrijving van WIERDSMA, in *de Vrije Fries*, 1858, VIII 28, gezegd: »Welk aandeel de geleerde BRANTSMA in de bewerking gehad heeft, is niet te bepalen; doch, op grond der berigten van den Hoogleeraar ANNÆUS YPEIJ, die WIERDSMA bijzonder gekend heeft, van P. VAN MUSSCHENBROEK, van Prof. DE WAL en eigen onderzoek, schijnt het, dat dit aandeel meer overleggende en raadgevende dan wel medewerkende is geweest, en dat althans aan WIERDSMA het grootste deel der aantekeningen en het beleid van het geheel toekwam.»

Later heeft Dr. J. H. HALBERTSMA in *de Vrije Fries*, 1862, IX 301, een schoon stuk geplaatst, getiteld: PETRUS WIERDSMA, PETRUS BRANTSMA en EELKE MEINDERTS, waarin hij zegt: »Men houdt PETRUS WIERDSMA gewoonlijk voor den bewerker en uitgever van dat boek; doch Mr. DAAM FOCKEMA, die PETRUS WIERDSMA zeer

goed gekend had, en in staat was over zijne werkzaamheden te oordeelen, antwoordde op mijne vraag: dat de groote jurist, raadsheer PETRUS BRANTSMA, veel meer deel aan de bewerking der Oude Friesche Wetten had dan PETRUS WIERDSMA, en dat de dood van BRANTSMA in 1788 er waarschijnlijk een einde aan had gemaakt. — Daartegen staat echter een ander getuigenis over, geenszins van het zelfde gewigt, maar hetwelk ik toch niet onvermeld durf laten. Wijlen Mr. SIPCO BASSELEUR, die zijn gansche leven door onder de aristocratie en den hoo-gen adel van *Friesland* zijne verkeerung had, was ook door gemeenzamen omgang met WIERDSMA bekend. Deze verzekerde mij nu op 82jarigen ouderdom, dat WIERDSMA meer deel aan de uitgave der Friesche Wetten had dan BRANTSMA, hoewel hij niet geloofde, dat er meer van hun werk bestaan had dan er uitgegeven was. Sedert heb ik gegist, of de rollen tus-schen dit geleerde paar ook zoo verdeeld hebben kun-nen zijn, dat WIERDSMA zich vooral met de oplossing der taalkundige zwarigheden bezig hield, terwijl BRANT-SMA, als daartoe bijzonder berekend, voor de wijs-geerige geschiedenis en de vergelijking der middel-eeuwsche wetten onzer stamgenooten opkwam. Ik neig nog al tot dat gevoelen, vermits BASSELEUR mij tevens mededeelde, dat BRANTSMA weinig of niets van de Germaansche talen in het algemeen en de Noord-sche in het bijzonder af wist, terwijl WIERDSMA, om zich voor zijne taak gereed te maken, geene kosten ontzien had tot het aanschaffen van Angelsaksische wet- en woordenboeken, benevens andere hulpmid-

delen van dien aard, die onontbeerlijk waren." Zoo verre HALBERTSMA.

Ofschoon ik nu voor niemand wensch onder te doen in eerbied voor den, door HALBERTSMA geroemden, »schranderen, regtschapenen en voorzigtigen FOCKEMA, die als uitstekend regtsgeleerde en staatsman de achting van geheel het vaderland wegens ongekreukte eerlijkheid en trouw op zich had gevestigd, en die zulk eene verzekering zonder behoorlijke gronden niet zou hebben kunnen geven," — zoo hebben wij den waardigen man toch ook genoeg door persoonlijke omgang leeren kennen, om in historische zaken, ook blijkens zijne *Schetzen van de Friesche Geschiedenis*, eenige waarde te kunnen hechten aan zijn kritisch oordeel, daar zijne ingenomenheid met eigene begrippen en zucht om de eer zijner geboorteplaats *Dokkum* te verheerlijken grooter waren dan zijne schrandereheid en onpartijdigheid. Ik bleef alzoo bij mijn boven medegedeeld gevoelen, en heb daarom in den *Catalogus van de Stedelijke Bibliotheek van Leeuwarden*, bl. 41, WIERDSMA alléén als bewerker van de Oude Friesche Wetten vermeld.

Ik had toch een bewijs voor deze stelling gevonden op eene plaats, waar men het geheel niet zou zoeken, en wel eene beslissing van het geschil door een verdienstelijk man, die in dezen meer dan iemand anders kennis van zaken had en op geen meeningen behoefde af te gaan. Deze is JAQUES ALEXANDRE DE CHALMOT, die, in 1734 te *Leeuwarden* geboren, daar in 1758, als gepensioneerd vaandrig, boekhandelaar en drukker werd en door zijne wetenschappelijke

studiën zoodanig in de gunst der geleerden, en ook van WIERDSMA, deelde, dat, in weerwil hij in 1778 naar *Kampen* was vertrokken, deze in 1782 de Oude Friesche Wetten ook door hem liet drukken en in vereeniging met SEYDEL uitgeven. Nadat hij verscheidene groote werken had tot stand gebragt, ving hij, reeds 64 jaren oud, daar in 1798 aan met de uitgave van een, reeds lang beraamd, uitgebreid werk: *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, waarvan hij binnen twee jaren niet minder dan acht deelen voltooide, hoewel zijn overlijden in 1801 de voortzetting daarvan (tot Drebbel gevorderd) verhinderde.

In het vijfde deel daarvan nu komt bl. 303 een uitvoerig artikel voor over HIDDE VAN CAMMINGA en zijne oude uitgave van het *Rjuchtboek*, waaromtrent hij mededeelt wat de Baron THOE SCHWARTZENBERG daarvan zegt in de voorrede van het 2e deel van het *Charterboek*. Op de betuiging van dezen, dat de onverwachte dood van Dr. N. THOLEN de afwerking en uitgave van de Oude Friesche Wetten had verhinderd, laat DE CHALMOT zelf nu volgen:

»Dit gemis is naderhand voor een gedeelte, namelijk ten jare 1782, hersteld, door den arbeidzamen ijver van den zeer geleerden en in de oude regten en wetten van ons land zo grondig bedrevenen Heer PETRUS WIERDSMA, Notaris en Auditeur Militair te *Leeuwarden*, welke die taak opgevat hebbende, dezelve op de aldervoldoendste wijze heeft ten uitvoer gebragt, tot op het *Elfde Deel* ingesloten. Grotelijks is het te wenschen, dat tijd en gelegenheid zullen toelaten, het overig gedeelte van dit zo uitmuntend werk door

de pen van dezen zelvden Man, die enkel om zijne braafheid en grote kunde tot Lid van de Commissie om een Civiel en Crimineel Wetboek voor de *Bataafsche Republijk* zamen te stellen, is benoemd, mag worden voltooid."

Na hierop bijna het gansche voorberigt der uitgave medegedeeld te hebben, eindigt DE CHALMOT dit art. met de volgende bepaalde verzekering:

»Nog dient hier aangemerkt, dat in dezen arbeid, mede *de hand heeft gehad*, de Heer PETRUS BRANDSMA, Raadsheer in het Hof van *Friesland*, doch egter *voor een zeer gering aandeel*; eendeels veroorzaakt door zijne ambtsbezigheden, en ten anderen, door zijn ontijdig afsterven; zo dat men *genoegzaam de gantse behandeling* van dit uitmuntend stuk, aan de oordeelkundige pen van den Here WIERDSMA, heeft te danken."

Door deze mededeeling van den drukker en mede-uitgever zelven zal de bestaande twijfel wel opgeheven en de meening van FOCKEMA, alsof BRANTSMA »veel meer deel aan de bewerking had dan WIERDSMA," wederlegd zijn.

9 Mei 1867.

W. EEKHOFF.

